

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

A pápák függetlensége és földi birtokuk.

(Rövid elmefuttatás a „római kérdés“ alkalmából.)

„Exemplum Domini accipe conversantis in terra,
Quare habuit loculos, cui angeli ministraverant.
nisi quia Ecclesia ipsius loculos habitura erat.“
S. Augustinus.

(Folytatás.)

Krisztus és az apostolok is birtak magán vagyonnal — (az ellenkező állítás többször van kár hoztatva, bent van a Syllabusban is), melynek kezelője Judás volt. Sz. Ágoston ezen vagyont „fiscum reipublicae Domini“ nevezi. Azután a hívek eladták jószágaikat és hazaikat, s azok árát lerakták az apostolok lábaihoz, kik azt a birodalmi törvényeknél sokkal magasabb, t. i. isteni jogalapon birtokolták. Ez a jámbor hívők adakozása által Jézus és az apostolok halála után folyton szaporodott, úgy, hogy már az üldözések alatt is az egyház és maga a pápaság oly terjedelmes birtokokkal rendelkezett, miszerint a pogány császárok alatt 1500 szegényt táplálhattak a pápák. N. Konstantin a kereszténység felszabadítása alkalmából a milánói rendelvénnyel az egyházat és egyházakat szerzés és birtoklás képeseeknek mondja ki s azóta az ő és utódai adományozása és különféle kiváltságok, különösen végrendeletek által a római egyház javai és birtokai fokozatosan tetemes uradalmakká, sőt hercezségekbe nőttek ki magukat, mit ha nem is tudnánk tényekkel igazolni — a püspökök vagyoni állásából következtethetünk. Már sz. Ambrus mint a város kormányzója hivatik meg a milánói püspökségre, melyet el nem fogad, sőt meg sem hivatik rá, ha az vagyontalan koldus lett volna; így más püspökségek is. Mennyivel gazdagabbaknak kellett lenniök a pápáknak! S csakugyan már N. sz. Gergelynek

23 fekvő birtoka volt különféle területeken. Ezek között volt Róma és egész környéke; több kerület éjszaki és közép Italiában, Ravennát is beleértve; déli Olaszország több része; a földközi tenger partjai Genuával; déli Franciaország egy része, az adriai partok, Sardinia, Sicilia s az Afrika éjszaki részén elterülő vidékek, melyek a régi római császárságtól elhagyatva a római pápa egyedüli védnöksége alá menekültek. A Siciliában és Calabriában fekvő örökséget a császárok ajándékoztak cserében a napkelet több tartományaiban fekvőkért, melyek jövedelmeit a barbaroknak e tartományokba történt gyakori beütése miatt nehéz volt beszedni. A jogviszonyok fejleményeiben a birtokjoghoz a hatalom gyakorlata is csatoltatván, a pápák mint ily terjedelmes birtokok urai, ámbár fejedelmi cím és korona nélkül, kormányzóik által a valódi fejedelemség minden jogait gyakorolták, mint ez — hogy előlegesen is például említsük — N. sz. Gergely pápa eljárásából a legvilágosabban kitünik.

Vegyük rendben a dolgot. N. Konstantinnak a milviusi sikon nyert győzelme a kereszt diadala volt, mint azt ő is elismerte a főpiacson felállított Krisztus szobor keresztjére illesztett ezen feliratban: „Ezen üdvösséges jel által szabadítottam meg városotokat a zsarnok igájától.“ Megértette Isten vele, hogy a kereszt Rómát meghódította, s ezen győzelmi zsákmány a kereszt hőse földi helytartójának tulajdona, mivel az üldözések három százada, s több millió martyr kiontott vére azt eléggé megfizette. S csakugyan — mint Maistre mondja: „Ugyanazon kör nem zárhatván magába a császárt és a pápát, Konstantin Rómát a pápának át is engedte.“ Tehát N. Konstantin a Gondviselés különös működése folytán trónját Byzantba kénytelenítetvén át tenni —

Jézus Krisztus helyettesének kellett a távollevő császárt Rómában pótolni, s így Róma lassankint pápai város lett. Az egész dologból az tűnik ki, hogy egy titkos hatalom sokkal inkább folyt erre be, mint azon politikai okok, melyeknek ezen trónáthelyezés sajátkép tulajdonítatik. A Magasságbelinek akarata teljesedésbe ment; a császár és pápa ugyanazon falak közt nem maradhattak meg. Így lett Konstantin hagyományozásából adományozás, melyet pergamentre írva — mint Maistre a „Pápáról“ irt könyvében mondja — a hajdankor csakhamar sz. Péter oltárára helyezve lát. E perctől mindenki érzi, hogy a császároknak csak úgy van keresetök Rómában mint bármely más utazónak.

A népvándorlás alati leginkább Italia volt kitéve a barbar népek pusztításainak. Az olasz nép a görög császároktól segítséget hasztalan keresvén, a pápától várta szabadulását, kik csakugyan életök veszélyeztetésével sem késtek a szorongatott népek segítségére lenni. Ismeretes N. Leo szent bátorsága Attila és később Genserichchel szemben. A keleti goth birodalom Narses által megdöntetvén, a keleti császárok Italiát hatalmukba vették s maguk helyett a Ravennában székelő exarchákat rendelték, de a császárok részéről kellő gyámolítás nélkül hagyva ezek is a pápákhoz kénytelenek fordulni. N. Gergely szóval, tekintélylyel és pénzzel védte Rómát a longobárdok ellen; annyi költségbe került neki ezen védelem, hogy Mauritius császár nejéhez irt levelében magát „Rómában a császár kincstárnokának“ nevezte. Így midőn a nép látná, hogy nem a görög fegyverek, hanem a pápának köszöni Róma létét, lassankint őt kezdette fejedelme gyanánt tisztelni, mint megmentőjét. Ily körülmények között helyesen jegyzi meg a pápák iránti elfogultsággal épen nem gyanusítható Sismondi: „Minél inkább látták magukat a rómaiak császáraiktól elhanyagolva, annál inkább ragaszkodtak a pápákhoz, kik ezen időszakban születésre magok is majdnem mind rómaiak voltak és kiket erényeik legnagyobb részét a szentek sorába ígtattak. A pápák, hogy a barbárok megszenteltelenítései ellen az egyházakat és kolostorokat megoltalmazzák, a rendelkezősökre álló egyházi kincseket, s a nyugati hívek szeretetéből nyert alamizsnákat e célra fordították, el annyira, hogy ezen pápáknak Róma városa fölött növekvő hatalma az erények s jótétemények legtisztéletreméltóbb jogcímein épült.“ Midőn pedig a császárok nemcsak hogy nem pártolnák az egyhá-

zat, de sőt nyílt üldözést zuditanának rá a képrombolás által — „jogaikkal való nem élés,“ sőt az „azokkali visszaélés miatt felségi jogaikat elvesztették“; a nép az alárendeltség és függésnek utolsó szálát is megszakitotta. Isauri Leo II. Gergely élete ellen is leselkedvén, általános lőn a követelés, hogy a régi Caesarok ős városában Imperator kiáltassék ki, kinek vezérlete alatt a durva Leo trónjáról taszítassék le. E tény által Róma levetkezé utolsó foszlányát is azon elméleti alárendeltségnek, melylyel Konstantinápolynak tartozott, s azon látszólagos főnhatóságnak, melyet ez rajta gyakorolt. „A pápák pártot nem ütve uralkodói czimet sem vettek fel; mesterök példáját követték“ — mint Manning mondja¹⁵⁾ — „ki midőn észrevette, hogy eljönnek és megragadják őt, hogy királylyá tegyék, a hegyre fut maga egyedül; visszavonultak, jöllehet a hatalom följánlva volt nekik.“ Sohasem nyujtották ki kezöket az uralom megragadására; sőt pl. Leo ügyében a pápa azt vélvén, hogy a békét helyreállíthatja, pártfogójául lépett föl a nép előtt; de ez képrombolási dühét tovább is folytatta, mire a nép az exarchát dühösen elüzte, a görög császárságot mindenütt megszüntette. Az általános zavarban az exarchatus egy része a longobárdok kezébe került, kik ellen a nép ismét a pápánál keresett oltalmat. II. Gergely kényszerült a világi előljárárságot, a felsőbbiséget az exarchatus felett átvenni“, s magát Luitprandot is rá tudta birni, hogy a császár ellenséges céljaihoz ne járuljon.

(Folytatás köv.)

A nők neveléséről.*)

Irta Fenelon.

Francziából fordította: SZÉKELY ANTAL.

(Folytatás.)

VIII. FEJEZET.

*Tanítása a tiszparancsolatnak, a szentségeknél és az imának.**

Olvassassuk el a gyermekekkel a haldoklók imáit, melyek oly csodálatra méltók; magyarázzuk meg nekik, mit tesz és mit mond az egyház az utolsó kenet kiszolgáltatásakor; mily vigasz a haldoklóra nézve, hogy az utolsó kenetben új erőt nyer a végső harcra. Hogy azonban e végső kegyelmet kiérdemelhessük, hiven kell a nyert kegyelmeket fölhasználnunk.

Csodáljuk Jézus Krisztus kegyelmének bőségét, ki a minden rosszak forrásához csatolá gyógyszerét, megszentelvén születésünk alapját, a házasságot. Mily méltó volt szentséggé emelni a férfi és nő ez egyesülését, hogy jelképezzék az Isten és teremtmények,

¹⁵⁾ i. m. 12. l.

*) Lásd a „Közm.“ 12. számát.

Krisztus és egyháza között levő összefüggést! Menyire szükséges ez áldás, hogy mérsékelje az emberek állatias szenvedélyeit „hogy kiterjessze a békét és vigaszt az összes családokra s hogy a vallást örökség gyanánt szármasztassa nemzedékről nemzedékre! Ebből arra kell következtetnünk, hogy a házasság igen szent és igen tiszta állapot, jóllehet kevésbé tökéletes, mint a szüzesség; hogy arra hivatva kell lennünk, hogy benne nem kell a durva gyönyöröket és világias pompát keresnünk, hanem egyedül és kizárólag a szentek számának növelésére kell törekednünk.

Magasztaljuk az Isten Fia végtelen bölcsességét, ki pásztorokat hagyott közöttünk, hogy őt képviseljék, hogy minket az ő nevében oktassanak, hogy az ő testében részesítsenek, hogy bukásunk után vele kiegészüljenek, naponkint új hívőket nyerjenek meg s új pásztorokat képezzenek, kik az ő haláluk után vezéreink legyenek, hogy így az egyház minden megszakítás nélkül örökre fönmaradjon. Mondjuk meg, mint kell örülnünk, hogy Jézus ily hatalmat adott az embereknek. Mondjuk meg, mily vallásos érzülettel kell tisztelnünk az Ur fölkentjeit: ők az Isten emberei és a mysteriumok osztogatói. Le kell sütnünk szemekünk és sohajtanunk kell, ha látjuk, hogy a legkisebb folt homályosítja el hivataluk méltóságát: kívánnunk kell, hogy bár saját vérünkkel moshatók le azt. A tan, melyet eléadnak, nem az övék; ki őket hallgatja, az Jézus Krisztust hallgatja; s midőn Jézus Krisztus nevében összegyűlnek a sz. iratok értelmezése végett, a sz. Lélek velök van beszédeikben. Idejökkel ők nem rendelkezhetnek szabadon; senki sem kívánhatja tőlük, hogy leszálljanak ez oly magas álláspontjukról, hol egészen az isteni szavaknak és az imádságnak kell magukat szentelniök, hogy közvetítők legyenek az Isten és emberek között; nem kell tehát őket a világi dolgokba való elegyedésre kényszerítenünk. Még kevésbé szabad jövedelmükből, mely a szegények örökségét s a nép vétkének árát képezi, hasznot kívánnunk. A legnagyobb merészség azonban az, ha valaki rokonát vagy barátját az ideiglenes haszon érdekéből e pályára neveli, jóllehet semmi hivatása nincs.

Most még csak az ima szükségességét kell nekik kimutatnunk, mely a kegyelemnek már kifejtett nélkülözhetlenségén alapszik. Isten azt akarja, mondhatjuk nekik, hogy kérjük tőle kegyelmét, nem azért, mintha nem ismerné a mi szükségünket, hanem hogy e kegyelem kötelezettsége által szükségünket megismerjük; így tehát azt kívánja tőlünk, hogy szívünket megalázzuk, hogy nyomorunkat és tehetetlenségünket elismerjük s végre hogy bizzunk az ő jóságában. Az ima, melyet tőlünk kíván, nem áll másban, mint a jószándék- és ohajban, mert Istennek nincsen szüksége szavainkra. Gyakran sok szavat elmondunk a nélkül, hogy imádkoznánk, máskor pedig bensőleg imádkozunk, bár egyetlen szavat sem ejtünk ki. A szavak némelykor igen hasznosak lehetnek, mivel felköltik bennünk a gondolatot és érzelmet, melyet kifejeznek, ha azokra

figyelünk: s ez oka, hogy miért adott nekünk Jézus Krisztus az imára különös formát. Mily vigasz nekünk tudni maga Jézus Krisztus által, hogy legfőbb Atyánk kedvesen veszi az imát! Mily erővel kell bírnia e kérelemnek, melyre Isten maga tanított meg minket? Ezek után fröjtsük ki nekik, mily egyszerű és mily fontos ez ima, mily rövid és mégis mindent magában foglal, mit felülről várhatunk.

Arra nézve, mikor kell a gyermekeket az első gyónáshoz vezetni, itt általános szabályt nem állíthatunk föl, mert az szellemi kifejelettségüktől, vagy még inkább lelkiismeretüktől függ; legelőször is mihelyt képesek megérteni, meg kell őket tanitanunk arra, mit tesz gyónni. Kisérjük ezután szemmel őket, míg valami nagyobb hibát követnek el, s akkor igyekezzünk bennök a szégyent és lélekhardosást felkölteni. Ha a gyermeket helyesen megtanítottuk a gyónás fogalmára, meglátjuk, hogy magát vádolva a gyónató- atyánál önmaga keres vigaszt lelkének. Ekkor csak arra kell törekednünk, hogy lehetőleg teljes bánatra indítsuk s hogy gyónásában fájdalomra érezhető enyhülést nyerjen, hogy ezáltal az első gyónás lelkébe rendkívüli benyomást tegyen s hogy így a kegyelem forrása legyen többi gyónásaira nézve.

Az első áldozásnak azonban nézetem szerint azon időben kell megtörténnie, midőn a gyermek már eszével élve tanulékonyabbnak és minden nagyobb hibától mentebbnek látszik. A hit- és Isten szeretetének ez első zsengei közepette Jézus Krisztus sokkal bensőbben egyesülve érezteti és izletteti meg velök az első áldozás kegyelmét. Erre azonban sok ideig kell várakozniok: azaz a gyermekeknek úgy tüntessük föl, s úgy várják az égi javakat, mint a legnagyobb jót. Azt hiszem, legjobb ezt lehetőleg ünnepélyessé tennünk, hogy a gyermek azt gondolja, hogy e napon minden szem reá van függesztve, mindenki boldognak tartja őt; hogy részt veszünk örömeiben s hogy e rendkívüli esemény miatt tőle korát meghaladó viseletet kívánnunk. De bár sokáig kell a gyermekeket előkészítenünk az áldozásra, mégis úgy vélem, ha már elő van készítve, nem lehet elég korán részesítenünk őket e drága kegyelemben még mielőtt kitennek ártatlanságát a veszélyes alkalmaknak, a melyekben az homályosodni kezd.

(Folyt. köv.)

A tanulmányi alap.*)

(Apáthy István jelentése.)

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisztérium kezelése és felügyelete alatt álló alapítványok és alapítványi alapok jogi természetének megvizsgálására, a képviselőház kebeléből kiküldött bizottságnak 1880. évi november hó 15-én kelt határozata által a magyar kir. tanulmányi alap tekintetében elő-

*) Czélszerűnek láttuk közölni azért is, mert a szönyegen lévő képzőművészeti törvényjavaslat sorsa ezzel összefüggésben van. Szerk.

adoul megválasztván, mielőtt jelentésemet előterjesz-
teném, szükségesnek látom jelezni azon álláspontot,
melyet jelentésem szerkesztésénél elfoglalandónak tar-
tottam.

A t. bizottságnak fenntebb idézett határozata által
egyedül azon tények és jogi momentumok feltüntetése
tétetett feladatomná, melyek a magyar kir. tanulmá-
nyi alap jogi természetének megbirálásánál irányadóul
szolgálhatnak, és kell, hogy irányadóul szolgáljanak.
Ez lévén feladatom, igen természetes, hogy jelenté-
semben nem bocsátkozhattam megoldásába azon kér-
désnek, melynek megoldását a képviselőház magától
a bizottságtól várja: hanem feladatomat megoldható-
nak véltem az által, ha feltüntetve a magyar kir. tanu-
lmányi alap jogi természetének megvizsgálásához
szükséges tényeket és jogi momentumokat, azok alap-
ján levonom azon következtetéseket, melyeket az ál-
talam feltüntetett tényekből és jogi momentumokból
természetesen és szükségképen levonni kell.

Az alapítványok és alapítványi alapok jogi ter-
mészetének meghatározása a magyar képviselőházat
már évek óta foglalkoztatja. Az 1872/5 évi országgyű-
lés alatt a képviselőház e czélra bizottságot küldött
ki, mely albizottságokra oszolva, véleményes jelentést
készített ugy a vallási, mint a tanulmányi alap tekint-
tetében. Ezen felül az említett albizottságok megkere-
sése folytán véleményt készített a vallás- és a tanulmá-
nyi alap tekintetében ugy a közalapítványi ügyek
királyi igazgatósága, mint a kincstári jogügyek igaz-
gatósága is. Nem lehet szándékom sem azon véle-
ményt, melyet az albizottság 1874. december 3-án a
tanulmányi alap tekintetében beterjesztett, sem azon
véleményt, melyet gróf Apponyi Albert szerkesztett
megismertetni, vagy bírálni. Egyet azonban kénytelen
vagyok saját álláspontom igazolására kiemelni, és ez
az, hogy én ellentétben az említett albizottságnézeté-
vel, a kiindulási pontot a tanulmányi alap jogi termé-
szetének kutatásánál nem az 1548: XII. t.-czikkekben
vélem keresendőnek; mert szerintem ugy az 1548-
XII. t. cz., mint a későbbi törvényeket és intézkedé-
seket valódi jelentőségükben csak akkor ismerhetjük
fel, és ítélni tudunk meg, ha a tanulmányi alapot képező
javak jogi természetét megállapító tényeket és jogi
momentumokat az 1548: XII. t.-czikket megelőző időre is
kihatólag vizsgáljuk, a mit részemről annál szük-
ségesebbnek tartok, mert csakis visszamenve a tanu-
lmányi alapot létesítő első tényekre, lehet nyomról
nyomra kimutatni azt, hogy a szóban levő alapot ké-
pező javak kezdettől fogva mostanáig rendelkezésük-
nek megfelelően, vagyis juxta mentem fundatoris hasz-
náltattak-e fel, vagy sem. Elismerem, hogy ez az 1548-
iki esztendő megelőzőleg csak bizonyos mértékig si-
kerülhet; mert a tanulmányi alapot létesítő első tények
ismeretének hiányában csak közvetett lehet azon bizo-
nyítás, mely e tekintetben rendelkezésünkre áll. Azon-
ban hibár a tanulmányi alapot létesítő első tények te-
kintetében minden kétséget kizáró adatokkal nem ren-

delkezünk is, — nézetem szerint elhibázott dolog lenne
a tanulmányi alap természetét feltüntető tényeket és
jogi momentumokat kutatva, a vizsgálódást az 1548:
XII. czikkel kezdeni, s ezen törvényczikket mint egye-
dül lehetséges kiindulási pontot tekinteni. A jogvi-
szonyok helyes megítélése ugyanis nem csak azt kö-
vetei, hogy kellő figyelemre méltassuk azon tényeket,
melyek a vizsgálódás tárgyát képező viszonyokkal
közvetlen összefüggésben állanak; hanem azt is köve-
teli, hogy hasonló figyelemre méltassuk azon tényeket
és jogi momentumokat is, melyek általános jelentősé-
gük ugyan, de ép ezen jelentőségüknél fogva azon
specialis viszonyok megítélésénél, a melyekre minden
kétségen felül kiterjednek, helyesen sohasem mellöz-
hetők. (Folyt. köv.)

T Á R C S A.

Husvétra.

(Victimae paschali...)

A husvéti áldozatnak
Fel! dicsérő dalt hü ajkak!
Lám a nyájt a szende bárány
Visszaváltja vére árán:
Krisztus értünk épen így vett
Ég Uránál békeséget. —
Élet és a zord halál hjajt
Végre értünk szörnyü párbajt:
Meghal éltünk nagy Vezére,
S él ma és uralg örökre:

„Mond'sza meg hü Magdeléne!
Kit láttál a sirhoz érve?”

„Láttam ottan a koporsót,
Mely a Krisztus éltiről szólt;
Láttam angyalpárt a sirkön,
Szemfödöt s a többi öltönyt;
Láttam a feltámadottnak
Dicsőségét s Krisztusomnak:
A ki legdrágább reményem, —
Krisztust feltámadva értem.
Meglátjátok Öt fivérek!
Ha Gallileába értek.“

„Hogy feltámadott valóban:
Mi is tudjuk azt mindnyájan
Krisztus égi hős Királyunk!
Könyörülj örökre rajtunk.“

Imets F. Fákó.

A mi jó öregünk halálákor.

Szóke Maros partján tünődve megálltam,
Szaladó hullámok ugy susogtak lágyan,
Hüvös esti szellő hasította végig,
Jajgató sirása fölhallzott az égig.

A haboknak fájó, csöndes zokogása,
A szellőnek siró jajja, sohajtása,
S az a kimondhatlan szívzorító érzet,
Ugy tetszett nekem, hogy szomorú történet . . .

Állj meg hát egy szóra hazám szép folyója,
Mondd meg, kinek lettél ilyen siratója?
Az én szívemet is megszállja a bánat,
Oly kimondhatatlan bus sejtelmem támad.

. . . Hosszú ezüst szárnyát a folyó megrázta,
Háborogva tódult a hullám egymásra;
S a jajgató szellő, mely előbb még tombolt,
Csöndes zokogással ily panasz szót mondott:

„Ott, hol Fehérvárnak áll fenn büszke vára.
Szomorun süttött fel a napnak sugára;
Székesegyház tornyán leng fekete fátyol,
Ide-oda szállong a sok sohajtástól.“ —

„Bérczes kis hazánknak szerető jó atyja
A mulandó létet csöndesen elhagyta;
Végső percében is áldásra nyílt szája:
— Áldjon meg az Isten magyarok hazája!“ —

„Aztán megnyugodva elaludt az Urban,
Édesen mosolygott a nagy fájdalomban;
Ki mindenét — míg élt — szegényeknek adta,
A halálnak csókját mosolylyal fogadta.“

. . . Nincs miért sirjanak az özvegyek s árvák,
Most a jó Istennél fogja azok pártját.
Ki egész éltében örökké csak jót tett,
Áldó keze még az égből is leérhet!

Oh dicső nagy lélek, ki most az egekben
Térdre leborulva kérheted az Istent,
Te, ki a hazáért olyan sokat tettél,
Magyarok honáért könyörögi Istennél!

Halandó testedet vissz'adjuk a földnek,
De fényes szellemed marad a jövőnek;
A míg e hazának magyar a lakója:
Dicső hirnevedet szeplőtlen megővja! . . .

Rényei Károly.

Kisebb közlemények.

— **Részvétiratok** Dr Fogarasy Mihály főpásztorunk halála alkalmából. A nagynevű főpásztor elhunya országszerte, sőt a hon határain túl is mély részvételt keltett. A részvétiratok nagy számban érkeztek a méltóságos káptalani helynök urhoz. Dr. Eder Albert Ferencz salzburgi herceg-érsek fényképét küldötte meg következő hátirattal és chronosticonnal: *Revm D. D. Praeposito ac Capitulo Cathedrali Romano Catholico in Transsylvania: „Gratŭa DŕI nostrŭi IesV Chrŭstŭi slt sanCta In harMonŭa Cara trŭstŭtŭae LVX!“ Franciscus Albertus O. S. B. Princeps-Archiepiscopus Salisburgensis. A herceg-érsek kísérőlevele pedig így hangzik: „Euer Bischöfliche Gnaden, Hochwürdigster Herr*

Dompropst und Capitel-Vicar! Indem ich mich beehre Euer Bischöflichen Gnaden, sowie dem H. H. Domcapitel und der ganzen Dioecese von Siebenbürgen sowol in meinem Namen, als auch im Namen meines General Vicars und des Metropolitan Capitels unsere innigste Condolenz ob des Hinscheidens Seiner Excellenz des Hochwürdigsten Bischofes *Michael Fogarasy* de Győ-szent-Miklós R. d. E. k. n. L. Ord. Theol. Dr. auszudrücken, bitte ich zugleich die Versicherung entgegen nehmen zu wollen, dass wir einerseits für die Seelenruhe Ihres in die Freude seines Herrn und Heilandes eingegangenen Oberhirten, anderseit für die baldige Wiederbesetzung der bischöflichen Cathedrale von Siebenbürgen unser Fürbittgebet beim heiligen Opfer einlegen. In hochachtungsvollster Verehrung mich zeichnend Euer Bischöflichen Gnaden in Christo ergebenster Diener. Salzburg, 29. März 1882. Dr Franz Albert Eder Fürsterzbischof.“*)

Továbbá részvétüket még írásban fejezték ki: az apostoli nuncius Bécsből, fm. Haynald Lajos kalocsai bibornok-érsek, Vánca János gör. kath. érsek ő excja, Kovács Zsigmond veszprémi püspök ő excja, Bonnaz Sándor csanádi püspök és a káptalan, Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapát, a cs. kir. sorhadi tisztek hátrahagyott özvegyeit és árváit fölsegélyező Ferencz József-intézet stb.

— **Poroszország.** A jelen porosz egyházpolitikai helyzetre vonatkozólag azon orvendetes hírt constatálhatjuk, hogy a *protestans conservativ* és *centrum* párt között az új egyházpolitikai törvényjavaslatra nézve *compromissum* jött létre, melynek lényegesebb pontjait a következőkben adjuk: 1 §. Az 1880. évi július 14-iki egyházpolitikai törvény 2, 3 és 4 §§-ai ismét hatályba lépnek egy évre; a 2 §. szerint a „letett“, de a király által megkegyelmezett püspök azonnal mint államilag elismert püspök ténykedik egyházmegyéjében, ugyanezen szakasz szerint egyházi hivatalból való előmozdításra vonatkozó ítélet csak a polgári büntetőtörvény bizonyos szakaszain alapulhat; a *compromissum* 3 §-a szerint a „*culturelle*“ aló fölmentetnek mindazon jelöltek, kik néme. gymnasiumot végeztek és valamely német egyetemen vagy poroszországi seminariumban a hittudományi szakot végezték és ez idő alatt a bölcsészet, történelem és német irodalomból fölolvásokat szorgalmasan hallgattak, a vallásügyi miniszter különben is jogzál bir a

*) Magyar szövege: Méltóságos és Főtisztelendő Püspök, Präpost és Káptalani Helynök Ur! Midőn alkalmat veszek magamnak úgy a méltóságos püspök ur, mint a főtisztelendő káptalan, az összes megyei papság és az egész erdélyi egyházmegye előtt úgy a magam, mint általános helynököm és az érseki főkáptalan nevében legbensőbb részvétünket kifejezni Nagyméltóságú és Főtisztelendő győ-szent-miklósi dr. **Fogarasy Mihály** püspök elhunya felett: egyszersmind kérem, szíveskedjék azon biztosításunkat fogadni, hogy mi egyrészt az Urban boldogul elhunyt főpásztor lelki nyugalmáért, másrészt az erdélyi püspöki székhely melletti beöltéséért könyörögni fogunk szent miséidőzatainkban. Legnagyobb tisztelettel vagyok Méltóságodnak Krisztusban alázaszt szolgálja. Salzburg, 1882. márcz. 29-én. Eder Albert Ferencz, herceg-érsek.

„culturexamen“ alól fölmenteni, valamint külföldi áldozároknak is lelkészi teendők vagy egyházi hivatalok ellátását megengedni, az alapelveket, melyek szerint e tekintetben el kell járni, az államministerium királyi jóváhagyással állapítja meg; a 3 §. szerint végre hatályon kívül helyeztetik a májusi törvények azon rendelkezése, mely szerint a praesentatio jogával bírók és községek valamely egyházi hivatalt az egyházi főhatóság megkérdezése nélkül is betölthetnek vagy abban helyettesít állíthattak. — *A nationalliberalok* és a szabad conservatívek hevesen keltek ki a compromissum ellen. *Windhorst* fontosdolognak jelenti ki, hogy a discretionalis teljhatalom csak egy évre szól, és a centrum párt nem mond le a kulturharczos törvények revisiójáról, az egy év arra való, hogy a kormány azt előkészítse. *Gossler* vallásügyi minister szerint a kormány csak fokról-fokra haladhat a béke felé, miért is szükségesnek látná a discretionalis teljhatalomnak hosszabb időre való megszavazását. — A vita a compromissum főnjelzett 1 §-a értelmében dőlt el.

— **Franciaország.** A francia törvényhozó házban nem rég egy oly törvényjavaslati képezte a parlamenti vitatkozás tárgyát, melyszerint Isten és a vallás az iskolákból teljesen kizáratik, s azokban még csak a természetes erkölcsre és becsületességre való oktatás engedtetik meg. Tapasztalatból tudjuk és láthatjuk naponkint mindnyájan, hogy milyen az a vallás nélküli erkölcs! És az ily módon berendezett atheus iskolák egyszersmind *kizárólagos tanhelyiségek* lesznek a katolikus francziák gyermekei részére. — Nem csoda tehát, ha a párisi „*L'Univers*“ fölszólítja a katolikusokat, hogy a közelebb életbe léptetendő válásellenes kötelező oktatással szemben sorakozzanak, és javasolja, hogy az ide vonatkozó törvénynyel szemben ellenállást kell kifejteni, és senatorokból, képviselőkből és más befolyásos egyénekből bizottság alakíttassék az atheista zsarnokság elleni ellenállás szervezésére. Sőt még kevésbbé határozott katolikus irányu lapok is magukévá teszik a „*L'Univers*“ főnebbi javaslatát. Így a „*Paris-Journal*“, mely erre nézve a következőleg nyilatkozik: „Mi soha sem hirdettük a lázadást a törvény ellen. Ma oly törvénynyel állunk szemközt, mely merényletet képez. Ily bünténynyel szemben ellenállást kifejtjeni jogunkban és kötelességünkben áll. Egy mindeddig tisztelben tartott szentély megsértése az: a *gyermekáértatlanság* stb. — Ezen talpraesett indítványt a szintén kath. „*Monde*“ nem ellenzi ugyan, azonban oda kívánja módosítani, hogy most miután a kérdés nem mozog többé a politikai téren, hanem arról van szó, vajjon és mennyiben kell ellenállást kifejteni az istentelen és a kath. lelkiismeretet sértő törvény ellen, most a püspöki kart illeti meg ragadni a kezdeményezést és a vezérszerepet, a világiak kötelessége a püspököket ebben támogatni. — Nem érdektelen a „*L'Univers*“-ban legközelebb megjelent levele egy anyának az anyákhoz, melyben utal arra, hogy Franciaország üdve most a nők kezében van,

kiknek most közbe kell lépniök legdrágább kincsök, gyermekeikért. — *Duquesnay* lille-i püspök fölfogva e súlyos körülmények között reá nehezült terhes föladatát a templomban az összes hívők jelenlétében kijelentette, hogy a szülők halálos bűn terhe alatt kötelesek gyermekeik vallását megóvni, és őket kath. iskolába küldeni.

— **A védkötelezettség és a papság.** Az 1868-iki törvény XL. t. cikke a véd-rőről szól. Ezen törvény erejénél fogva megszűnt a százados „*privilegium servitorum*“ és kimondatván az általános védkötelezettség, az a papságra is kiterjesztetett. Ezen védtörvény 25. §-a csak annyiban nyújt kedvezményt, amennyiben azon papjelölteket, kik hittudományokkal foglalkoznak, mikor sorozás alá kerülnek, a tényleges hadiszolgálat alól fölmenti, fölszenteltetésök után pedig a hadsereg lelkészeti lajstromába igttatni rendeli. Menynyi bajt okozott ezen némi kedvezményt nyújtani látzó védtörvény a papságnak, tudhatjuk mindnyájan; s hány jóra való ifjut vont el a papi pályától, csak azért, mert 20 éves korukban még nem lehetének theologusok, azt is sokszor sajnos tapasztaltuk. — Ugy a magyarországi, mint az osztrák püspöki kar hallatta is szavát ismételtén ezen oly annyira sérelmes ügyben, hogy az említett §-nál ildomosabb rendelkezések lépjenek életbe, és ezen főpásztori gondoskodás nem is maradt minden siker nélkül. A márcz. 27-én tartott képviselőházi ülésen ugyanis a honvédmínisterium a 25. §. egy módosítványát terjesztette be, mely változtatlanul *el is fogadtatott*.

A módosított 25. §. pedig most szószerint így hangzik: „A törvényesen bevett egyházak és vallásfelekezetek papjelöltjei és papnövendékei, ha besoroztatnak és a *hittudományi tanulmányok hallgatását állományba vételök idejében (okt. 1-én) már megkezdették, hittudományi tanulmányaik folytathatásá végett, kérelmök folytán, szabadságra bocsáttatnak*. Papokká szenteltetésök, illetőleg lelkészekké vagy segédlelkészekké lett alkalmaztatásuk vagy kineveztetésük után a hadsereg vagy a honvédség lajstromába vétetnek föl; és háboru esetében védkötelezettségökhöz képest, vagy a hadseregnél (hadi tengerészetnél), vagy a honvédségnél, ugy szintén a tábori vagy allandó kórházaknál is lelkészek gyanánt alkalmazhatók.

A törvényesen bevett vallásfelekezetek lelkészei sorában *mutatkozó, avagy beállható hiány ideje alatt, egyfelől a főgymnázium két utolsó osztályából besorozott s tanulmányaikban saját hibájukon kívül megkésett tanulók, ha a sorozó bizottság előtt kinyilatkoztatják, hogy a hittudományok hallgatására és a papi pályára szánták el magukat, illetőleg ha igazolják, hogy a hittani hallgatók sorába, vagy valamely szerzetesi noviciatusba leendő fölvetelök biztosítva van.* — s más felől az egy évi önkéntesség kedvezményében föltételelesen részesített védkötelesek, a kik ezen kedvezmény végleges megadásának időpontjáig már a hittudományok hallgatóivá váltak, vagy ezen időpontban a hittudományi tanulmányokat megkezdették, ille-

tőleg valamely szerzetbeli noviciatusba felvették, *föltételelesen és azon kikötés mellett részesítendők ezen kedvezményben*: hogy utólagosan mind a hittani tanulmányok befejezését, mind ezek bevégezése után papokká lett fölszenteltetésüket, vagy lelkészekké, illetőleg segédlelkészekké lett alkalmaztatásukat igazolni tartoznak. Az ily védkötelesek azonban mindaddig, míg tényleg meg nem kezdik a hittani tanulmányok hallgatását, mozgósítás esetére a harcziás állományban tartoznak szolgálatot teljesíteni.

Azok, a kik a gymnáziumi tanulmányokat abban hagyják, vagy ezeknek befejezését saját hibájokból késleltetik, vagy a kik nem lépnek be közvetlenül a hittudományi tanulók sorába, illetőleg a szerzetesi noviciatusba, vagy végre fölszenteltetésük és a magasabb egyházi rendek elvétele előtt hagynak föl a lelkészi pályával, — ugyszintén azon papjelöltek, a kik az illetékes miniszterek által a közös hadügyminiszterrel egyetértőleg megállapítandó határidő alatt nem nyerne lelkészi alkalmazást, az egyévi önkénytesi kedvezmény iránti igényök épségben tartása mellett, a törvényszabta tényleges szolgálatnak utólagosan és azonnal leendő teljesítésére köteleztettek.

Azok, a kik tényleges szolgálati kötelezettségek teljesítése után kezdik meg, illetőleg folytatják a hittudományi tanulmányok hallgatását, — ugyszintén azon egy évi önkénytesek, a kik a hittudományokat hallgatják, de a fentebb említett kedvezményekre ezen törvény értelmében nem bírnak igénynyel és tényleges szolgálati kötelezettségöknek még nem tettek eleget, béke idején a harcziás állományban teljesítendő szolgálat alól általában, az előbbieket pedig különösen a tartalékbeli vagy honvédségi fegyvergyakorlatok alól is fölmentendők és papokká lett fölszenteltetésük vagy lelkészekké és segédlelkészekké lett alkalmaztatásuk után, a tartalékos, illetőleg a honvéd táborig lelkészek lajstromába veendőek föl.

Általában a fölszentelt papok és lelkészek szolgálatra kötelezettség ideje alatt fölmentendők a harcziás állománybeli szolgálat alól, és a hadsereg vagy honvédség lelkészi lajstromába iktatandók be.

Bár ki is végig olvassa ezen módosított törvényszakaszt, hálával kell elismernie a többrendbeli kedvezményt, melyben a papi pályára lépni szándékozó ifjaink azáltal részesíttetnek. A mi némi hiány egyik vagy másik kitételben még észlelhető, és pedig különösen a *hittani tanulmányokat már elvégzett de pl. korhiány miatt még föl nem szentelhetett papjelöltekre* nevezve, — reméljük, hogy a főrendiház bölcs intézkedése avagy szövegjavítása folytán el fog enyésztetni, anélkül, hogy a honvédminister ur intenciója csorbát szenvedjen.

— A „**szebenmegyei rom. kath. tanítóegylet**“ f. évi február hó 20-án tartotta meg ez évi első vándorgyűlését Nagyszebenben, a József külvárosi szt. ferenczrendi apáczkolostor helyiségében.

Jelen voltak a gyűlésen Steiner Albert kath. egyházközségi algnodnok, Schnabl F. és Pfalcz K. zárdai

gyontatóatyák, [Bakk E. vizaknai lelkész. Szöcs J. gymn. hittanár, Hymler A. vizaknai, Heller Fr. fogarasi és Gubicza K. orláti tanítók; Jancsó E. terézvári hitoktató, Schelder Gizella és G. Erzsébet kath. tanítónők, Baráti J., Müller J. és Hesz M. belvárosi kath. tanítók, Szánthó M., Szász K., Thomándl J. és Dománjánecz P. terézvári tanítók, Orelt L. állami tanító és az említett kolostornak összes tanítói.

A kolostor kápolnájában Schnabl F. ur által tartott istenisztelet alatt a tanítóegyletnek utjonnan alakult dal-szakosztálya énekelt alkalmi magyar és német darabokat. Jancsó Ernő tartott ezután a kolostor leányiskolájának 5. és 6-ik osztályaiban gyakorlati tanítást magyar és német nyelven az *utolsó kenetről*. Baráti János pedig a 3. és 4-ik osztályban tárgyalta a „*pacsi és vándor*“ című párbeszédet.

A gyakorlati tanítások meghallgatása után a kolostor diszes vizsgatermében gyűltek össze a tagok, hol a dal-szakosztály által előadott „Hymnusz“ elhangzása után Szász Károly egyleti alelnök megnyitván a gyűlést, üdvözli a bár csekély számmal egybegyűlteket és szomoruan jelenté, hogy az édes mindnyájunk által becsült, szeretett és tisztelt elnökünk, főtisztelendő Roszkosni Elek terézvári igazgató ur nem lehet jelen a gyűlésen, miután a gyermeki szeretet és fiúi kötelesség ötet kedves jó anyjának végső tiszteletére, temetésére szólította. Alelnöknek ezen jelentését mély megilletődéssel vettük szomorú tudomásul.

A m. évi decz. hó 27-én tartott rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után alelnök felkérte ftdő Schnabl F. urat, hogy sziveskednék a vezetékes alatt levő kolostor- és iskolának rövid történetét előadni. Schnabl ur készséggel engedve a kérésnek, átadá az általa irt jelentést és kéri alelnök urat, miszerint tekintve beteges helyzetét, sziveskednék a jelentést valamely más egyleti tag által fölolvastatni. — A Szánthó M. által fölolvastott jelentés meghallgatása után, annak érdemes íróját méltó jelenzésben részesítette a gyűlés s a jelentést az egylet irattárába határozta elhelyeztetni.

E becses lapnak ily irányu tudósításokra színt te- rént tekintetbe véve, nem szándékom az érdekes jelentést bővebben ismertetni, mindazonáltal szabadjon néhány oly pontot megemlítenem, melyek minden kath. tanítót és szülőt egyaránt nagyon is érdekelnek. (Vége köv.)

Irodalom.

— **Felhívás előfizetésre** ily című munkára: **a bold. szűz Mária tisztelete a kath. anyaszentegyházban** hittani, jogi, történeti és erkölcsi szempontból. A budapesti magy. kir. kath. tud. egyetem hittani kara által 800 forinttal jutalmazott pályamű. Irta Sullay István, egermegyei áldozár, bogási lelkész. Hazai történetünk, statistikánk és irodalmunk feltűnő adatokkal és szembeeszköz tényekkel bizonyítja, hogy a magyar, szent István korától kezdve, különös ájtatossággal viseltetik az Isten anyja iránt, hogy minket a bold. szűz Mária tiszteletében egy nép sem mul fölül. Ennek daczára még sem bírtunk eddig magyar nyelven oly munkát, mely Magyarországot mennyei Királynéja és Nagyaszonya tisz-

teletének jogos és üdvö voltát hittani, történeti, erkölcsi és művelődési szempontból fejtegetné és igazolná.

Ezen hiányon a budapesti egyetem ft. hittani kara segíteni ohajtván, 1880. június hó 1-én 800 frt jutalom kifizése mellett, a következő irodalmi pályázatot hirdette ki: „Készítessék oly mű, melyben a művelt magyar köznység igényeinek megfelelőleg előadtván és bebizonyítottván a katolikus egyháznak a bold. szűz Máriára vonatkozó tanai, ezek alapján fejtessek ki és bizonyítsassék be az őt megillető tisztelet jogos volta, tekintettel ennek történeti fejlődésére s az ezen célból alapított s egyházhathatóságilag helybenhagyott társulatokra és ünnepekre, valamint Mária tiszteletének a köz- és magánerkölcsiségre és keresztény művészetre való befolyására:“ — 1881. okt. hó 1-én tartott ülésében pedig a fentjelzett pályamunkát, mint olyant, mely ezt a feladatot helyesen oldja meg, a kiküldött bírálók összhangzó véleménye alapján, a kifizött 800 frt pályadíjjal jutalmazta.

Tájékoztásul ide iktatom tartalmának czimeit: I. Mária a Messiás anyja. II. Mária Istennek anyja. III. Mária Istennek s'üz anyja. IV. Mária Istennek szeplőtelen szűz anyja. V. Mária bűnmentes és legszentebb teremtménye Istennek. VI. Mária a mennyországban. VII. A kath. máriacultus általában. VIII. A máriacultus kora és fejlődése. IX. A máriacultus néhány imája. X. A sz. rózsafüzér. XI. A szeplőtelen fogantatás érme és a skapuláré. XII. A máriacultus befolyása az erkölcsökre és a művészetekre. Előfizetési ára 3 frt., mely összeg alóírott szerzőhöz f. évi ápril hó 15-ig küldendő, mely napig e mű, mintegy 30 iven, minden bizonynyal meg fog jelenni. Tíz egyszerre megrendelt példányra egy tiszteletpéldányt nyal kedveskedem.

Ez alkalommal köztudomásra hozom, hogy korábbi pályanyertes műveim közül „A kulturharcz és a római pápa tévmentessége“ 3 frtért, és a „Szabadság, egyenlőség, testvériség“ című (IV. kiadás) 1 frtért még mindig kapható; a „Szabadelvűség, szabadság és vallás“ cíművel, mint-hogy II-ik kiadása teljesen elfogyott. csak azon esetben szolgálhatok, ha III-ik kiadására legalább 200 előfizető vagy megrendelő jelentkeznék. Ennek ára 2 frt.

Végül jelentem, hogy t. előfizetőimnek (azok kivételével, kik utánvételt kívánják) mindezen munkáimat a kitétt árért bérmentve fogom megküldeni. Kelt Bogácson, u. p. Mezőkövesd, Borsodmegyében, 1882. márcz. 1-én. — Sullay István, bogácsi lelkész.

A napi események köréből.

— A nagyhét lélekemelő szertartásai szent épüléssel folytak le. A központi papság szent gyakorlatait a virágvasárnapi körmenet és szenvedés szivreható éneklése követte, majd a tanulóifjuság és növendékpapok tartották a szent magabaszállás áhítatoskodásait s a lelki ujjászületés előreboesátásával járultak az angyalok erősítő eledeléhez. A lelki élet emelésére mindazonáltal a nagyhét utolsó napjai voltak rendkívüli hatással. *Nagyszürtökön* a méltóságos *Lönhart* Ferencz fölszentelt püspök és káptalani helynök ur által mondott szent mise, olajszentelés és lábmosás a hívők figyelmét lebilincseltek és szent áhítat érzelmei közt foglalkoztatták, a 12 papnövendék közt ugyancsak a mélt. püspök ur által kiosztott 12 db. ezüst frt ajándékozása pedig a szeretet, hála és jótékonyág kedves érzetét keltette föl. *Nagypentek* gyászszertartásai századokon keresztül ismétlődnek, de úgy tetszik, hogy magasztosságuk hatása is mindinkább fokozódik. Legalább ezt kell mondanunk az idei nagyszerű szertartásokról. Leírhatlan jelenet volt, midőn a papnövendékek kara adoration alatt az impropriákat, majd a „Sanctus Deus“ stb. bánatos dallamát énekelte s a feszület vezérlete mellett lassu mozdulattal „Vexilla regis“ megha. ó hangjai közt haladott a menet a szent sirhoz, kísérve mennezet

alatt az oltáriszentség fénysugarában lassan lépdelő püspöki celebráns által. A nap nagyszerű jelentőségének imponansan adtak kifejezést a szónokok is. Dél-előtt *Weisz* József lyc. tanár a mily tanulságosan magyarázta meg a nagypenteki misét és szertartásokat, époly szent érzékenységgel töltötte el a sziveket. Délután pedig *Gál* Miklós segédlelkész Jézusnak a keresztén hangoztatott szavát oly élénk hatással magyarázta, hogy a köszívűeknek is meg kellett indulni. Ezek s a papnövendékek által Fogarasy János karnagy vezetése mellett oly kitartással, oly magasztos érzellemmel énekeltek szolozsmák és jeremiási siralmak a megváltás nagy művenek jeleneteit méltóságteljesen állítottak a hívő sereg elé s bánatos érzelmekre hangolták a kebelt, midőn épen teljesedésbe mentek az irás szavai: „Ugy szeretne Isten a világot, hogy egyetlen szülött fiát adná érte, hogy minden, ki benne hisz, el ne veszzen, hanem örök élete legyen.“

— **Alleluja!** A gyász elmúlt. A koporsót hába örítették a katonák. A sir feltárult. A halál gyászos lepie lehullott s az élet tündöklő napjának sugari lövelnek be a sírboltba. A püspöki ajkon angyali szavak hangzanak. Föltámadott! És midőn lapunkat zárjuk, ezer hívő ajkáról száll szent fohász és visszhangzik az ének: Hála legyen az Istennek! Alleluja! E szavak boldogító jelentményének hatása alatt örömben usz a mi szívünk is s örömujjongásunk közt olvasó inknak is boldog Alleluját kívánva szent ihlette. ismétljük: Hála legyen az Istennek!

— **Az igazgatótanács gyászjelentése.** Az erdélyi rom. kath. status ig. tanácsa mély fájdalommal jelenti, hogy nagyméltóságú és főtisztelendő gyergyó-szt.-miklósi FOGARASY MIHALY erdélyi püspök, stb. az apostoli szellemű főpásztor és nagylelkű jötevő, statusunk oszlopa és erőssége, életének 82-ik, erdélyi püspökségének 17-ik évében, hosszas betegeskedés után, melyet épületes türelemmel viselt, Gyulafehérvárt, 1882. évi márcz. 23-ikán d. u. 3/4 órákor, a haladoklók szenségeivel ellátva, az Urban elhunyván és ugyanezen hó 28-ikán az erdélyi egyházmegye papjainak és hiveinek s más számos részvevőnek mély gyászolása mellett ugyanott a szent-ferenczrendiek templomának sírboltjában nyugalomra tétervén, lelkéért, a kolozsvári rom. kath. anyatemplomban 1882. évi ápril 1-én d. e. 10 órákor ünnepélyes requiem tartatik, melyre a nagyemlékü főpásztor tisztelői szomorodott szívvel meghivatnak. Kelt Kolozsvárt, az erd. rom. kath. status ig. tanácsának 1882. évi mártius 30-ikán tartott üléséből.

— **Az elhunyt főpásztor csendes nyugalmaért S. sz. Györzön** is ünnepélyes „Requiemet“ tartott nt. *Kovács* S. helyi pleb. ur, melyen Háromszék. egész tisztikara, a városi tanács és minden hivatalos testület jelen volt, meghivatván a gyász ünnepélyre a pleb. ur hivatalos átiratával. A város minden felekezeti népe igen nagy számban vett részt s a nem kath. vallásfelekezettük hitványai is szólottak ez alkalommal, ezek is ily módon is akarván kifejezni tiszteletérzetüket az elhunyt főpásztor iránt.

— **A középtanodai törvényjavaslatot** a vallás és közoktatásügyi minister ur visszavette, hogy módosítással még ezen országgyűlési időszak alatt ismét beterjeszthessék. Mindenesetre jó lesz a katolikus érdekek szerint módosítani, hogy életképes törvény lehessen belőle.

K i a d j a: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA Szerkesztőtársak. BALOGH IGNÁ CZ, CSERNI BÉLA, FÁBIÁN SÁNDOR, Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján (Klüger B.-nál.) Gyulafehérvárt.